

JOSEBA MIRENA

BILBAO

Ez bizi, irakurle, gizona ezagutzen dozulakoan. Ez da olan. Leza sakona dozu gizona, barru ta kanpo; leza ao-baltza, itxura laster aldatzen dakiana. Armiña, nire jaiot-etxetik ur-samar dagoan koba zuloa da. Lekeitio'ra joateko andik igaro bear izaten genduan umetan; bildurra sartzen euskun, ezkutuz beterik iduritzen genduala. Umetxoen idurimena!

Misterioz betea da umetxo jaio-barria. Zer izango ete jaku biar edo etzi? Argia, motela, osasuntsua ala gexotia? Ez dakigu. Ba leiteke artista bat, olerkari bat, musiku bat naiz arotz bat izatea... Nok jakin zer, ostera? Geroak argi-erazoko dausku.

Umetxo bat jaio zan Bilbo'n. 1964'ko iraillaren 22'an; beronen gurasoak: Ebaristo Bilbao ta Miren Artetxe; anai-arrebak: Miren eta Gotzon; aitita Euljio Artetxe, Gernika'ko euskal olerkaria. Etzan umetxo au luzaro bizi izan, Bilbo'n bertan il zan, ba, 1981'ko azaroaren 23'an, amazazpi urte egin-berri zituala. Kimu samurra, Jaunak, aingeru taldea ugaritzeko, ebagitakoa.

Ames legez jakuz gaztetako urteak. Zer emongo, zer izango urteetan zear Joseba? Il zanean, ain zan gazte! Gexo txar batek eten eutsan bizitz-aria. Agur egin eutsan munduari, agur bere guraso ta anai-arrebai. Ixil-ixillik joan zan, aingeru egalari.

Gorako bidea artu ebanean, emen beean, zotinka geratu ziran gurasoak, anai-arrebak eta ikas-lagunak, galpen baliotsu batek biotz-zaurituta. Onako une ta monentuak ezin izaten doguz aztu. Leun-samurra izan zan Joseba'ren eriotza, azken-agurra egitea. Azaroaren 23'an il zan eta aren amak, Miren Artetxe'k, abenduaren 8'an au idazten eustan: «Sarritan egon naz idazteko Josebatxu'ren egoeraz zu jakitun ipiñi naita; baiña ez dot egin orain arte. Josebatxu —zuretzat Joseba Bilbao Artetxe— poesitxuren batzuk bialdu eutsuzana, zeruan dago zemendiaren 23'ren goizeko zortziretatik; zeruan dagoala diñot bere bizitzan naikoa pozik bizi izan zalako, kurutzean Jesus'egaz ondo batuta egon zalako, bere gexoa zala-ta.

«Artrosia —txoko-miña— gero ta aziago joiana eukan, eta olan bere gorpuztxoa egunetik egunera makalago egiñaz. Aspaldiko urteetan iñoren laguntza bear izan dau bere zeregin guztiak egiteko; len eskutxuekin idatzi naiz jan egiten eban; aspaldian sei-

*Argia amatatzen doa
gaisorik dago
Eta ezin da ezer egin.*

*Zer egin
momentu estu onetan?*

*Izar bat amatau da pozetan;
estutasunaren ondoren
poza dator.*

Baña estutasuna zer ete da?

*Agur eta
gero arte*

JOSEBA MIRENA BILBAO

lloxtuak albanean ipintea ba gaitz egiten jakon. Alan eta guzti ere bere burutxoa oso argi euki eban azken gabeian izan ezik: zeozer esan gura eban, baiña ez geuntson ulertzen.

«Egun batzuk ariñago, Hospitalean, berba pozgarri onek esan zituan: «Amatxu, maite nozu? Nik maite zaitut». Ostera bere au: «Jaungoikoak maite nau... Agur! Agur!» Bere arrebari ere deitu eutsan: «Miren!». «Josu», gero. «Aita», bere aurrean egoan jesuitari, «Aita Garate». Gero, argitu zanean, esan eustan: «Amatxu, amesetan legez naz, eriotzan nagoalata». Makaltxu egoan legez etxeratu egin genduan, bertan il egingo ete zan bildurrez; oxijenu ta sueruaz, amaika-amabi egun bizi zan gure ondoan.

Lur-emote egunean ainbeste ezagun gelditu jakuzan deitu barik. Ni poztuko nintzan zu bere illetan ikusteaz beste sei apaiz, senide ta lagun ondoan. Oso despedida pozgarria egin jakon, berak merezidu eban legez. Agur, Josebatxu, zerurarte! Bere utsuna

neurri bakoa ez da iñoiz beteko. Geure etxeko poza izan da, bera etxeko kanariotxo; naita jakin Jaunak beretzako gura izan dauala, bere gauza guztiak gogoratu negar ta negar besterik ez dot egiten. Gogoratu zaitez zeure otoitzetan. Miren Artetxe, ama».

Aspaldian, neure paper ugari artean erdi galduta euki dodanarren, ez neuke gura olakorik, eta, gizaldiak zear, irarki biziz josirik liburuetan geratu daiten, ementxe aldatuak ipiñi gura izan dot, bizien pozgarri ta illaren oroigarri. Misterioz josirik gatoz mundura; geroak iragarriko barru orren mamiña. Joseba'ren bizitza, laburlaburra izan zan, amazazpi urtekoa. Epe motz orrek, baiña, ekarri eban bere frutua; atzean itxi euskun zeozer, au da, bere olerki idatziak, polito biribilduak. Ikusteak, gura izateak eta ebar zerbait adierazo nai dabe; egintza bat dozu olerki idaztea, eta egintza orren frutua or geratzen jatzu dardarka, ezilkor biurtua; or egillearen zati bat, goizintza lora gaiñean lez dizdizka. Joseba'ren olerkietan be bere zerbait daukagu: aren arima samur onaren arnasa, maitasuna, dardara...

Olerkari.—Ikasle ikastuna zan Joseba; euskal ikasle ain zuzen. Umetan Bilbao'n Elkano kalean, R. M. Azkue Ikastolan ikasi eban; gero Gran Via'n jarraituz. Sei urteko zala, Gorlitz'en emon zituan sei urte, jaiotzetikoa eban gexotik zerbait obetuko zalekoan. Baita obra egin be. Eta 1973-74 ikasteroa Lauro'n asi ta osotu eban, E. G. B.'ko 8'garren urtea amaitu arte. Amar urteko, ezin ibillirik gelditu zan oso-osoan. Ez eban alan be bere umore ona murriztu, ezta ikasteko gogoia be. Argia zan buruz, eta gexoaldian irakurten eta idazten aldi erre oi euskun.

Bakotxak doguz geure zaletasunak. Joseba'ri eder jakon olerkia. Emen Zornotzan'n ainbat urtetan ospatu izan dogu Olerki-Eguna 15 urtetik beerako neska-mutikoentzat; gure olerkari txikiaren lantxoak be agertzen ziran pitean bein, baita saritxoak irabazi bere. Gexorik eta sari-irabazteak emondako pozaz, ekin eutsan bertso-lanak biribiltzen, eta egun baten, onako kuadernu txiki bat bialdu eustan olerkitxo beteta; 26 dira guztira, laburrak eta zentzunez osotuek. «Nire Olerkiak» dau titulua, Bilbao Artetxe'tar Joseba'k egiñak.

Ona olerkion tituluak: 1) *Gabonak*; 2) *Ollartxoa*; 3) *Seaskan*; 4) *Bakartadea*; 5) *Itxas-argia*; 6) *Arrigorriaga*; 7) *Zer dan-gogoa*; 8) *Argi bat amatatzen*; 9) *Askatasuna, eskubide bat*; 10) *Gure kaleetan odola*; 11) *Itxasoan ekaitza*; 12) *Aurreskua entzutean*; 13) *Gau illuna*; 14) *Izar argitsua, Jaungoikoaren aunditasuna agertzen*; 15) *Itauna airean*; 16) *Erri bat gera*; 17) *Dirua eta bere ondorenak*; 18) *Euskaldunen nortasuna*; 19) *Burgos'ko prozesua*; 20) *Egi mingoitza*; 21) *Askatasunaren bidea galeraz-*

ten; 22) *Egiatzko zoriona*; 23) *Iñoren laguntza barik*; 24) *Suarez Bilbo'n*; 25) *Aberri Eguna-80*; 26) *Ereindako aziak fruturik emomgo ete?*

Naiz eundaka itaun egin, naiz eundaka erantzun emon, olerkia, egiazko olerki jatorra beti dozu au: pentsamentu sakon bat, dotore adierazoa; biozkada samur bat, arin ta gozo azaldua. Onexek labur ta txairo alkartuok dira Poesi-antoloji guztietan, dala Europa'n eta dala Asia'n, beti eder ta kilikagarri agertzen jakuzanak. Arimaren zauskada da olerkia, eta arimeak taupada txikitan agertu daroa bere barrua. Olerki luzerik ez jaku gaur atsegin; azkar bizi garean ezker, lan sakon ariñak asetzen gaitue.

Olaxe doguz Joseba'ren oler-lanak; gitxi besterik ez daukaz ogei lerrotik gorakoak. Orrez gaiñera, benetako olerkariak gaurko kezka urduri bearra dau. Joseba'k, irugarrenez esan, gexorik egoala bakartede ebesten dausku, itxas-argia, Arrigorriaga, kaleko odola, dirua, Burgos'ko auzia, Suarez, askatasunaren istillua, Aberri-Eguna... Zezatasun eta zertzelada guztiokaz konturatzen jaku, ogean zetzala be.

Erlauntzatik arako ezta lez, zuk be pizkat txastatu daizun, ona emen, «Aberri Eguna-80» deritxonaren aapaldiok:

Gaur goizean jaikitzean
kaleak utsik ikusi dodaz,
eta pena bat sentidu dot
biotzean.

Aberria
tristetu da,
ezin izan dogu
ospatu jaialdia.

Euskalerrian
dogun giroagaitik
ezin izan dogu
ondo ospatu Aberri Egunik.

Datorren urtean
Aberri Eguna
izango da,
benetan!

Oian, zirkiñik egin ezinda. Gazte, amabost-ama sei urte. Pazientzi aundiz Aberri Eguna nai dau aundikiro ospatu. Kaleko zarata, auzi ta izubarriakaz konturatzen da olerkari txikia.

Miñak ez dau ikaratzen. Bakotxak bera zeregiña dabe etxekoak, ikasi, erakutsi, lan egin... eta ezin naita be momentu guztietan bere oe-buruan iñor euki. Pena emoten dautso onek. Ez dau alan be garrasirik ateraten: begiak goi, Jaunaren naia egitea jako atsegiñen: «or zear ibilli aal izango banintz —diño—, eta miñik ez baneu, orain baiño zoriontsuago nintzateke; baiña bizitzari ezin dautsogu lepoa emon; ezin dogu aldatu, bizitza aldat-eko aalmena ba geunko, gizonok ez genduan oraindik egiazko zoriona eukiko».

Era onetan dozuz bilbotar olerkari gaztetxoaren lanak. Irakolako letraz jaztea merezi eben, eta orixegaitik, damotzuet emen euren barri. Badira norbaitzuk danakaz liburu txiki bat osotu guraz dabiltzanak. Bitartean begoz, ZER'en, nire lerro oneik.

AITA ONAINDIA